

Vergaderjaar 2008–2009

21 501-33

Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie

Nr. 197

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 november 2008

In de bijlage treft u aan de geannoteerde agenda voor de VTE-Raad over energie die op 8 december a.s. te Brussel zal plaatsvinden.

De Raad zal zich buigen over het Europese klimaat- en energiepakket, met name over de richtlijn hernieuwbare energie. Conform het verzoek van uw Kamer ontvangt u voor dit onderwerp een separate brief van minister Cramer en mijzelf. De onderstaande toelichting op de agenda gaat dan ook niet in op dit onderwerp.

Daarnaast zal gesproken worden over de recent verschenen tweede Strategic Energy Review, een omvangrijk pakket voorstellen van de Europese Commissie op het gebied van energievoorzieningszekerheid. Het debat tijdens de komende Raad vormt een eerste aftrap voor een langlopende behandeling tijdens de komende voorzitterschappen.

Ook zal naar verwachting besluitvorming plaatsvinden over een voorstel voor de herziening van de Richtlijn Ecodesign, een belangrijk onderdeel van het Europese instrumentarium op het gebied van energiebesparing.

Tot slot zullen voorzitterschap en Commissie verslag doen van actuele ontwikkelingen in de relatie van de EU met derde landen die belangrijke energiepartners vormen.

De minister van Economische Zaken,
M. J. A. van der Hoeven

Agendapunten	Behandeling
Klimaat- en energiepakket (hernieuwbare energie)	Gedachtewisseling
Richtlijn Ecodesign	Gemeenschappelijke aanpak
Tweede Strategic Energy Review	Presentatie van de Commissie/ gedachtewisseling

Klimaat- energiepakket (hernieuwbare energie)

Gedachtewisseling

De Raad zal van gedachten wisselen over de lopende onderhandelingen over het klimaat- en energiepakket, met name over het voorstel voor de richtlijn hernieuwbare energie. Conform het verzoek van uw Kamer ontvangt u een separate brief van minister Cramer en mijzelf over de laatste stand van de onderhandelingen, het actuele krachtenveld en de Nederlandse inzet in het eindspel richting de Europese Raad in december. Voor deze informatie verwijst ik dan ook naar die brief.

Richtlijn Ecodesign

Gemeenschappelijke aanpak

Het Franse voorzitterschap zet in op een gemeenschappelijke aanpak over de herziening van de kaderrichtlijn Ecodesign. Een gemeenschappelijke aanpak is aan de orde als het Europees Parlement zich nog niet plenair over het voorstel heeft uitgesproken. De Raad van 10 oktober nam conclusies aan over het herzieningsvoorstel (TK 2007–2008, 21 501, nr. 92). De belangrijkste wijziging ten opzichte van de huidige Ecodesign richtlijn vormt de verbreding van de reikwijdte naar energiegerelateerde producten.

Daarnaast zal het voorzitterschap de Raad informeren over de laatste stand van zaken van de implementatie van de huidige richtlijn Ecodesign. Deze richtlijn biedt het kader om via uitvoeringsmaatregelen energie- en milieueisen te stellen aan energieverbruikende producten als wasmachines, stofzuigers en verlichting. Op dit moment zijn voor 20 productgroepen uitvoeringsmaatregelen in voorbereiding. In 2008 zijn voor de eerste productcategorieën minimumeisen vastgesteld, na een zorgvuldig proces van toetsing en afstemming met betrokken stakeholders.

In de praktijk worden met name eisen gesteld aan het maximale energieverbruik. Het vaststellen van de minimumeisen gebeurt op basis van de «beste stand der techniek» in de vorm van benchmarks. De uitvoeringsmaatregelen bevatten tevens een herzieningsdatum, zodat een dynamisch raamwerk ontstaat en een permanente impuls tot productinnovatie voor verdere verduurzaming tot stand komt.

Het voorstel tot herziening is een onderdeel van het Actieplan Duurzame Consumptie en Productie en Duurzaam Industriebeleid, door de Europese Commissie gepresenteerd op 16 juli jl. (zie TK 2007–2008, 21 501, nr. 30). De herziening van de richtlijn Ecodesign maakt onderdeel uit van het Actieplan. De belangrijkste grond voor herziening is de wens tot verbreding van de reikwijdte: doordat naast energieverbruikende ook energiegerelateerde producten binnen het bereik van de richtlijn vallen worden de mogelijkheden voor energiebesparing en andere milieuwinst in belangrijke mate vergroot. Energiegerelateerde producten zijn producten die een impact hebben op energieconsumptie zoals raamkozijnen, isolatiemateriaal of watergebruikende producten zoals douchekoppen en

kranen. Daarnaast wordt ook voorzien in een versterking van de samenhang met onder meer de Energielabelling Richtlijn.

Nederland is een sterk voorstander van de voorgestelde verbreding van het toepassingsgebied naar energiegerelateerde producten. De wens van Nederland om te komen tot een meer sluitende definitie voor de producten die onder de richtlijn vallen wordt naar het zich laat aanzien door de Commissie opgepakt. Het voorstel bevestigt het belang om andere effecten op het milieu zoals waterverbruik en afvalproductie mee te nemen. Dit is voor Nederland een belangrijk punt. Het voorstel is dan ook een verbetering waarmee Nederland kan instemmen. Daarnaast zal Nederland blijven aandringen dat er voortgang geboekt wordt aangaande het onderzoek, op basis waarvan in 2012 zou kunnen worden besloten over een verdere uitbreiding naar alle producten.

Tweede Strategic Energy Review (SER2)

Gedachtewisseling

Algemeen

De Raad zal een oriënterend debat voeren over de recent verschenen tweede «Strategic Energy Review»; de tweede strategische herziening van het Europese energiebeleid. Het bijgevoegde Actieplan zal naar verwachting in het voorjaar van 2009 aan de Europese Raad worden voorgelegd.

De tweede Strategic Energy Review volgt op de integrale strategie voor het Europese energiebeleid die de Commissie in januari 2007 uitbracht. Als uitvloeisel van deze eerste Strategic Energy Review nam de Europese Raad in 2007 het Actieplan «Energiebeleid voor Europa» aan met als uiteindelijke doelstellingen: duurzaamheid, concurrentie en energievoorzieningszekerheid.

De uitwerking van dit Actieplan door de Europese Commissie heeft vervolgens geresulteerd in de voorstellen voor het derde pakket voor de liberalisering van de elektriciteits- en gasmarkt en het klimaat- en energiepakket (20-20-20 doelstellingen). Deze voorstellen geven met name uitvoering aan de doelstellingen duurzaamheid en concurrentie.

De op 13 november jl. gepresenteerde tweede Strategic Energy Review richt zich voornamelijk op de derde doelstelling: energievoorzieningszekerheid voor Europa. Het pakket moet daarnaast ondersteuning geven aan de 20-20-20 klimaatsveranderingvoorstellen die in december groen licht moeten krijgen. De Review bestaat uit een omvangrijk pakket aan mededelingen en voorgestelde maatregelen, waarvan het Actieplan «EU-actieplan voor energiezekerheid en -solidariteit» gezien kan worden als de overkoepelende visie. Naar verwachting zal de discussie in de Raad zich hierop toespitsen. Waarschijnlijk zal de Raad waardering uitspreken voor de inspanningen die de Commissie zich getroost om momentum te behouden in het streven naar een duurzame en betrouwbare energievoorziening voor de EU. De discussie in de Raad markeert het startpunt van een breder debat over energievoorzieningszekerheid, dat zal worden voortgezet tijdens de komende voorzitterschappen. Gelet op het feit dat het pakket zeer recent is verschenen en de behandeling ervan langlopend zal zijn, beperkt onderstaande toelichting zich dan ook tot de overkoepelende mededeling en tot een eerste Nederlandse reactie op hoofdlijnen. Uw Kamer ontvangt zo spoedig mogelijk de BNC-fiches over de diverse onderdelen van het pakket met de Nederlandse standpunten.

De trends die de Europese Commissie signaleert, volgen de recente rapportages van de International Energy Agency (IEA). De EU zal de komende decennia voor haar energievoorziening sterk afhankelijk blijven van fossiele brandstoffen, ondanks de beoogde transitie naar duurzame energiebronnen. Gegeven de afnemende Europese productie van olie en gas en de toenemende concentratie van de beschikbare energiebronnen bij een beperkt aantal aanbieders, zal de importafhankelijkheid van de EU verder stijgen.¹

In de mededeling wijst de Commissie op de noodzaak voor versterkt en gecoördineerd gezamenlijk optreden. Energiezekerheid is een gemeenschappelijk Europees belang. Gegeven de integratie van de energiemarkten en energie-infrastructuur binnen de EU zijn nationale oplossingen niet altijd toereikend. Zo voert de Commissie de positie van de Baltische staten aan als voorbeeld van landen die door hun totale afhankelijkheid van Rusland de energievoorzieningszekerheid van de EU als geheel raken. De Commissie herhaalt het uitgangspunt dat iedere lidstaat in beginsel verantwoordelijk is voor zijn eigen energievoorzieningszekerheid, maar stelt ook dat solidariteit tussen lidstaten een gegeven is van het EU-lidmaatschap. Het is veelal effectiever om risico's te delen en te spreiden en een gemeenschappelijk optreden legt veelal meer gewicht in de schaal dan nationale actie. Voor de middellange en lange termijn geven de 20-20-20 doelstellingen de juiste richting, maar voor de korte en middellange termijn signaleert de Commissie dat importafhankelijkheid van de EU grote risico's in zich bergt waarop dringend een antwoord geformuleerd moet worden.

Nederland onderschrijft de analyse van de Commissie en erkent dat gemeenschappelijk optreden onontbeerlijk is om de nationale voorzieningszekerheid veilig te stellen. Startpunt is en blijft voor Nederland een goed functionerende energiemarkt. Concurrentie en interconnectie vormen het beste instrument bij het opvangen van eventuele haperingen in de toelevering van energie. Nederland is dan ook verheugd met het politiek akkoord dat de Raad op 10 oktober jl. overeenkwam over het derde liberaliseringspakket en hoopt op een spoedige tweede lezing en implementatie (zie Kamerstukken II 2008-2009, 21 501, nr. 33). In termen van diversificatie is de ontwikkeling van hernieuwbare energie belangrijk en daarmee een snelle aanname van het klimaat- en energiepakket. Niettemin is Nederland het eens met de Commissie dat aanvullend beleid nodig is om de energievoorzieningszekerheid veilig te stellen, met het oog op de afnemende eigen productie en daarmee de toenemende afhankelijkheid van de import. Nederland heeft een positieve grondhouding ten aanzien van de voorgestelde versterking van de solidariteit tussen de lidstaten. Nederland wil echter wel de modaliteiten van mechanismen die hier invulling aan kunnen geven, zorgvuldig kunnen afwegen. Daarbij is voor Nederland belangrijk dat lidstaten zeggenschap houden over de eigen bodemschatten.

EU-actieplan voor energiezekerheid en -solidariteit

De Commissie stelt in antwoord op de bovenstaande uitdagingen een nieuwe strategie voor om de energiesolidariteit op te bouwen tussen de lidstaten onderling en een nieuw beleid om investeringen in efficiëntere en koolstofarme energienetwerken te stimuleren. Dit heeft geresulteerd in het nieuwe EU-actieplan voor energiezekerheid en -solidariteit. In dit actieplan worden vijf gebieden aangewezen waarop meer actie nodig is om een duurzame energievoorziening veilig te stellen:

¹ World Energy Outlook 2008, www.worldenergyoutlook.org

1. Vereiste infrastructuur en diversificatie

Investerings in infrastructuur zijn cruciaal voor de voorzieningszekerheid. De Commissie pleit ervoor een aantal grote infrastructurele projecten tot gemeenschapsprioriteit te bestempelen. Dit houdt in dat de Commissie ten aanzien van deze prioriteiten voorstellen en studies naar (financiële) haalbaarheid aankondigt. De Commissie noemt o.a. de ontwikkeling van een zuidelijke gascorridor om gas uit de Kaspische regio en het Midden Oosten naar Europa te brengen, een LNG Actieplan, de ontwikkeling van een Baltic Interconnection Plan om deze relatief geïsoleerde regio aan te sluiten op de rest van de EU en de ontwikkeling van een grensoverschrijdende netconfiguratie op de Noordzee om nationale elektriciteitsnetten met elkaar te verbinden en nationaal nagestreefde grootschalige ontwikkelingen van offshore windenergie daarop aan te sluiten.

Nederland ondersteunt het voorstel van de Commissie om bepaalde projecten tot gemeenschapsprioriteit te maken. Dit sluit aan bij de Nederlandse visie op energievoorzieningszekerheid, waarbij infrastructuurprojecten cruciaal zijn voor het functioneren van de markt. De Zuidelijke corridor die Europa rechtstreeks verbindt met de (trans)Kaspische Zeeregio is daarin van groot belang, alsmede verbeterde verbindingen met Noord-Afrika. Nederland wacht ook met interesse de haalbaarheidsstudie van de Commissie voor een gezamenlijke inkoop van Kaspisch gas af. Minstens zo belangrijk zijn effectieve verbindingen binnen Europa, bijvoorbeeld tussen de Noordzeelanden en tussen de Baltische regio en de rest van de EU. Wanneer er goede verbindingen zijn, zal ook het gas dat door de NordStream-pijpleiding moet gaan vloeien, naar de Baltische staten kunnen stromen. Nederland onderschrijft de verwachting van de Commissie dat wind op zee een essentiële rol zal gaan vervullen in het realiseren van de duurzame energie ambities voor 2020 en onderkent de veelheid van uitdagingen waarvoor in nationaal en Europees verband passende beleidskaders zullen moeten worden ontwikkeld. De belangrijkste daarvan hebben betrekking op lange termijn netplanning vanuit Europees perspectief, kortere besluitvormingsprocedures voor netverzwaringen en uitbreidingen en vergunningsprocedures voor individuele windparken, ondersteuning van innovaties en andere benodigde technische ontwikkelingen en meer Europees afgestemde benaderingen voor marktontwikkeling en -inpassing.

2. Externe energierelaties

De Commissie bepleit versterkte aandacht voor energie in de internationale betrekkingen van de EU. Het opbouwen van relaties met producerende landen, doorvoerlanden en verbruikende landen zal helpen om de doelstellingen van het energiebeleid van de EU te verwezenlijken en de invloed van de EU op internationale energieontwikkelingen te versterken. Nauwere coördinatie tussen de lidstaten onderling en met de Commissie op het gebied van externe betrekkingen inzake energie zijn in dit verband van bijzonder belang.

Nederland kan zich vinden in het opstellen van een gezamenlijke agenda met prioriteitslanden. Daarbij moet in de dialoog met de producerende landen aandacht worden besteed aan energie-efficiëntie. De expertise en ervaringen die de lidstaten in Europees verband hebben opgebouwd kan op die manier derde landen ten goede komen en tegelijkertijd de energievoorzieningszekerheid in het algemeen.

3. Olie- en gasvoorraden

De Commissie stelt een herziening voor van de Europese wetgeving op gebied van het aanhouden van strategische oliereserves om deze beter te laten aansluiten op de IEA-systematiek. Het voorstel introduceert tevens

een wekelijkse rapportage van commerciële voorraden in de EU met het doel de transparantie op de oliemarkt te vergroten. Ook worden noodprocedures verduidelijkt en geactualiseerd.

Op grond van een recente evaluatie van de richtlijn gasvoorzieningszekerheid concludeert de Commissie dat standaarden op het gebied van voorzieningszekerheid verdergaand geharmoniseerd moeten worden en dat er betere afspraken omtrent wederzijdse bijstand ten tijde van ernstige verstoringen in de gasvoorziening nodig zijn op regionaal en EU niveau. De drempelwaarde waarop de EU in actie komt zoals die nu geldt, dient volgens de Commissie opnieuw tegen het licht te worden gehouden. De Commissie stelt voor dat de Gas Coordination Group, de expertgroep die in tijden van disruptie evt. maatregelen coördineert, hiervoor een aantal scenario's ontwikkelt. Dit is in lijn met hetgeen Nederland voor ogen staat. Ten aanzien van de mogelijkheid van strategische gasvoorraden, komt de Commissie tot de conclusie dat de evaluatie op dit moment geen noodzaak aangeeft voor Europese afspraken over het verplicht aanhouden van dergelijke reserves. De kosten zijn te hoog en er zijn efficiëntere maatregelen beschikbaar.

Nederland is voorstander van een grotere transparantie ten aanzien van de olievoorraden in Europa. Frequenter rapporteren kan daarbij behulpzaam zijn, mits er afdoende waarborgen komen voor de kwaliteit van de data en de extra administratieve lasten in verhouding staan tot de additionele baten.

4. Energie-efficiëntie;

De Commissie komt met een pakket energie-efficiëntievoorstellen om energiebesparingen te realiseren op belangrijke gebieden, door de wetgeving in verband met energie-efficiëntie voor gebouwen en energieverbruikende producten aan te scherpen en meer gewicht toe te kennen aan certificaten inzake energieprestaties en inspectieverslagen van verwarmings- en airconditioningsystemen.

Nederland is groot voorstander van de versterkte Europese inzet op het gebied van energiebesparing en -efficiëntie. Voor het realiseren van de nationale besparingsdoelstelling van 2% per jaar is Nederland voor een groot deel afhankelijk van Europees beleid. Nederland is dan ook verheugd dat onderhandelingen over de te herziene Richtlijn Ecodesign (zie vorig agendapunt) voorspoedig verlopen. Ook steunt Nederland het voornemen van de Commissie in 2009 het Europese Actieplan Energie-efficiëntie te evalueren. Juist ten aanzien van deze niet bindende doelstelling om in 2020 20% minder energie te gebruiken, is constante aandacht en verbetering noodzakelijk.

5. Optimaal gebruik van eigen EU energiebronnen

De eigen energiebronnen dragen 46% bij van het totale energiegebruik in Europa. De Commissie komt met voorstellen om beter gebruik te maken van de eigen energiebronnen, zowel de hernieuwbare als de fossiele bronnen. In het kader van het Strategische Plan voor Energietechnologie wordt in 2009 een mededeling uitgebracht over het financieren van koolstofarme technologie. De Commissie erkent dat er meer middelen nodig zijn voor het realiseren van twaalf Europese demonstratieprojecten op gebied van *carbon capture and storage* (CCS). Gebruik van steenkool is in het kader van de klimaatdoelstellingen op de lange termijn alleen verantwoord als CCS volop beschikbaar is. De mededeling zal aangeven hoe de EU de financiering van de technologieontwikkeling moet realiseren. De invulling van de mededeling zal worden gebaseerd op de uitkomst van de lopende onderhandeling over het klimaat- en energie-

pakket. Voor het Nederlandse standpunt verwijs ik u naar de eerder genoemde brief over het pakket.

Op gebied van kernenergie stelt het Actieplan neutraliteit voorop: elke lidstaat is vrij wel of niet te investeren in kernenergie. Nucleaire veiligheid is evenwel een gemeenschappelijk belang. De Commissie stelt daartoe een herzien voorstel van de richtlijn nucleaire veiligheid op. Ofschoon de exacte inhoud ervan nog niet bekend is staat Nederland in principe positief tegenover een dergelijke richtlijn. De erin opgenomen gemeenschappelijke veiligheidsvereisten moeten echter minimumvereisten zijn. Iedere Lidstaat moet het recht hebben om strengere veiligheidsnormen toe te passen. Bij het hanteren van definities moet zoveel mogelijk aangesloten worden bij de definities van het Internationaal Atoomagentschap (IAEA).

Internationale energierelaties

Informatie van Commissie en voorzitterschap

Het voorzitterschap en de Commissie zullen de Raad informeren over actuele ontwikkelingen op het gebied van de internationale energierelaties, in het bijzonder de stand van zaken rondom de Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomst met Rusland en de Ministeriele Conferentie van de Energiegemeenschap.

Tijdens de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 10 november jl. in Brussel is besloten dat de onderhandelingen over een nieuwe Partnerschaps- en SamenwerkingsOvereenkomst tussen de EU en Rusland hervat kunnen worden. Deze onderhandelingen waren door de regeringsleiders van de lidstaten van de EU bevroren tijdens een speciale top in Parijs, naar aanleiding van het Rusland-Georgië conflict. De lidstaten achtten het opportuun om de onderhandelingen nu te hervatten. Nederland hecht met de overige lidstaten van de EU groot belang aan het hervatten van de onderhandelingen. Rusland is een strategische partner voor de EU, op politiek economisch en energiegebied. Nederland zet in op een stevige en voor beide partijen bindende energieparagraaf, gebaseerd op de principes van het Energiehandvest.

Op 11 december as. vindt in Tirana de Ministeriële Raad van de Energiegemeenschap plaats. De Energiegemeenschap omvat een verdrag tussen de EU-lidstaten en negen landen uit Zuidoost-Europa¹. De Energiegemeenschap is gericht is op het verbeteren van onderlinge interconnectie, het creëren van gezamenlijke regelgeving voor handel, energie-efficiëntie en milieubescherming en het bevorderen van de energievoorzieningszekerheid. Het belangrijkste bespreekpunt van de Ministeriële Raad betreft de voorgenomen uitbreiding van de werkzaamheden die nu plaatsvinden op het gebied van gas en elektriciteit naar olie.

¹ Kroatië, Bosnië & Herzegovina, Servië, Montenegro, Macedonië, Albanië, Bulgarije, Roemenië en Kosovo.